

Varpas išeina kas mėnesis. Metinė prekė su parsiantimu:
 Rusijoje (kuvertuose) . . . . . 5 rubl.,
 Prusose . . . . . 3 Mk.,
 Amerikoje ir kitur 4 Mk.

VARPAS

Apgarsinimai V a r p e,
 ištisa eilutė smulkaus rašto, kaštuoja
 60 fen. arba 30 kap.

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Emigracija ir lietuviškos spaudos uždraudimas.

Apie bėgimą lietuvių iš Lietuvos šiteip rašo maskoliškas laikraštis žinomo dželtmeno, kunigaikščio Uchtomskio — *Peterburgskijai Viedomosti* (Nr. 157, 1900 m. 24/11, VI):

„Bėgimas Lietuvos gyventojų į svetimas šalis eina vis didyn. Parubežiuose su Prusais — rašo korespondentas lenkiško laikraščio *Kraj*, Nr. 18 šių metų — retoj ukininko grincioje rasi nors vieną stiprų vyrą: paprastai visus darbus atlieka moters ir vaikai. Emigrantai daugiausiai eina į Ameriką, mažiau jų keliauja į Rygą, Liepoją ir į kitus miestus. Kas varo tuos žmones iš tėviškės, prie kurios jie teip prisirišę? Tam turi būti labai svarbios priežastys, apie kurias reikėtų pasiteirauti . . .

Pirmučiausiai stovi čionai ekonomiškos priežastys. Tarpu lietuvių yra didelis procentas bežemių ir maž-žemių. Didelių pramoniskų užvedimų šalyje labai mažai teyra, amatai — rankose skaitlingų žydų, su kuriais konkurencija labai sunki yra. Beveik vieninteliu šaltiniu maisto pasilieka parsisamdymas prie ukės darbų, kur gali užsidirbti duoną tik stiprus darbininkas ir tai tik iki senatvei arba iki sunkiai ligai. Pasenę bežemiai žmonės arba toki, kurie negali valdyti arklų, turi vilkti savo tėviškėj apgailėtiną gyvenimą . . . Padėjimas ukininko turinčio daugiaus žemės abelnai yra pusėtinai . . . , iki per dalis arba per kokią-nors nelaimę kaip — neužderėjimas, ledų puolimas, ugnele ir k. t. — ukininkas neįsiskolys. Pasiskolyti tankiausiai gauna tik pas siurbėlę-žydą. Bet tai jau buna pradžia ukininko nusigyvenimo. — Tai yra svarbiausios ekonomiškos priežastys, verste verčiančios lietuvių keltis iš savo tėviškės.

Ne mažai varo lietuvius jei ne už jurių-marių, tai bent į artymiausių pramoniskų miestus dvasiškas prispaudimas lietuviškų kaimų. Nusikamavęs per šešias dienas sunkiu darbu lietuvis-žmogus ir šventą dieną negali dvasiškai paraminti savo dušios. Vyrai šventomis dienomis daugiausiai neturi ko kito veikti, kaip tik degtinę maukti arba slankioti iš vieno kampo į kitą, moters-gi apart tokio

nuobodaus besislankiojimo užsiima da pasirokavimais su savo kaiminkomis. Nėra Lietuvos kaimuose jokių visuotinių pasilinksminimų, labiausiai-gi nėra — knygos! Pas Lietuvos kaimynus latvius ir lenkus taisosi žmonėms knygynėliai su užtektinu skaitliu gerai parinktų vietinėj kalboje knygų. Tuo pačiu laiku lietuviškuose kaimuose dedasi suvisai kas-kitas: kartas nuo karto čionai darosi medžioklės ant lietuviškų užrubežinių knygelių, ir vietoje dvasiško peno ir pasilinksminimo lietuvis gauna tik dorišką skurdą. Tai vis dedasi dėlei nenoro daleisti lietuviams vartoti priprastas jiems lotyniškas litaras. Štai jau 35 metai eina kova už tas nelaimingas litaras ir nematyti jai galo. Duodasi girdėt, kad Vilniaus mokslo apielinkėje užmanyta naujas budas kaip prispirti lietuvius priimti maskoliškas litaras: ažuot panaikinti teip ilgai spaudžiančią lietuvius slogą rengiama jiems naujas bandymas — žadama ne tik palikti senąją tvarką, bet da-gi imti aktyviškai versti lietuvius prie maskoliškų litarų: tai-gi, užmanoma yra įvesti į kaimo mokyklas išguldymą prigimtos kalbos ant knygų atspaudintų maskoliškomis litaromis. Užtėmysime, kad tai ne naujiena; tai jau įvesta į lietuvišką dalį Suvalkų gubernijos. Ar ne dėlto tenai judėjimas prieš maskoliškas litaras kur-kas didesnis, nėg kitose vietose? Žmonės jug gerai supranta pasyvišką ir aktyvišką prievartą. Abelnai lietuviai dabar esti labai ypatingame padėjime, kokį sunku rasti kur nors kitur. Vietiniai dvarponiai, dangių daugiausiai pagal kalbą-lenkai, užimti savo reikalais. Valdinnikai (činovnikai) iš-augsto persisunkę neapykanta žmonių; žodžiu, pradėjus nuo valščiaus raštininko ir kaimo mokinio visos šiek-tiek apšviestės ypatos svetimoms lietuviams. Kaip-kur atsiranda žmonės liuosų profesijų ir labiausiai išsilavinę žemvaldžiai, kurie yra prilankus lietuviams, bet užtatai kiekvienas jų žingsnis ypatingai sergimas yra.

Tokiu budu lietuviai-žmonės namie pas save išrodo lyg koki kolionistai (naujokai): nė ekonomiskame, nė dvasiškame savo gyvenime jie neranda jokios pašalpos aplinkui. Maža to, jeigu jie bando patys iš savo iniciatyvos pagerinti savo buvį (duokim sav, jeigu

kreipiasi prie užrubežinių kalendorių ir prie kitokių knygelėlių įsiekdami reikalingų patarnių, tai buna smarkiai baudžiami. Buvis kolionisto savo prigimtoje šalyje, dvasiškas atskyrimas nuo viso svieto tankiai prispiria net ir pusėtinai pasiturintį ukininką mainyti savo ukę ant užsiėmimo vežėjo artymesniame mieste. F. A. P.“

Teip rašo tame laikraštyje. Kad tai tikra teisybė, čia mums nėr ką kalbėti: kiekvienas lietuvis ant savęs gana gerai jaučia kaip ekonomišką, teip ir dvasišką svetimtaučių jungą ir netikusią maskolių valdžios tvarką. Bet iš to straipsnio matyti, kad maskolių augštesnėji valdžia nė mislyti nemislyja sugražinti lietuviams spaudą. Reikia žinoti, kad redaktorius to laikraščio ir jo sandarbininkai gerai pažįsta augštesnes sferas Maskolijos valdžios ir viską, kas ten yra daroma. Jeigu būtų kokia nors viltis, kad greitai bus lietuviams leista spauda, tai Vilniaus mokyklų vyriausybė, nemislytų brukti netikusias maskoliškai - lietuviškas knygas lietuvių vaikams, teipos-gi *Peterburgskija Viedomosti* nerašytų, juogei nematyti galo kovai už nelaimingas lotyniškas litaras. Tai-gi, ant greito pasibaigimo lietuvių ginčo su maskoliškąja valdžia už lietuviškas litaras mes jokiū būdu pasitikėti negalime — turėsime ir toliaus kariauti, parsigabendami dvasišką peną kartais net su kraujo praliejimu iš anos-pusės rubežiaus. Ką-gi bedaryti? Nepražuvome iki šiol, nepražusime ir toliaus!

Iš kitos-gi pusės, duodasi vis tankiaus matyti, kad maskolių valdžiai ta lietuviška karė ir-gi jau pradeda įgristi. Kitąsyk žandarai užklupę ką krėsti atimdavo visas rastas lietuviškas knygas, net ir maldaknyges. Dabar jau ne tik dvasišką, bet ir šėip „nekaltų“ knygelėlių jau jie neima: matyt neįstengia išversti jų ir daryti dėlei jų tyrinėjimus. Nemanykite, kad tai jie iš gero noro padarė! Tai viens dalykas. Kitas-gi patėmyta dalykas, kad ir Varšavos cenzura nedideliais pundeliais perleidžia jau „nekaltas“ lietuviškas knygas.

Tokiū būdu kovos laimėjimas aiškiai linksta į lietuvių pusę. Kada Lietuvoj prisvis daugybė lietuviškų užrubežinių knygelėlių ir laikraščių, ir žandarai nespės jų išgaudyti, tai tuomet bus galutinis tame dalyke mūsų pergalėjimas!

Kr.

„Ukininko“ sukaktuvėms.

Mus' žmonės tamsybėjklajojo; augšti pajautimai, Numanams liuosybės, senovės šventi palikimai, Garbė praeitinės ir ateities viltis gaivioji — Tą viską likimo siaubunai išnaikė, apžioję:

Tėvelių kapai išardyti,
Vaikelių lopšiai sudarkyti;
Gimtinę pastogę jau vėsulos ardo,
Jau gėdisi vaikas karžygiško vardo;
Jau senąjį aržuolą kirmins pakirto,
Jau milžinas-tėvas į vaikištį-nykštį pavirto . . .

Kad gyvasties gyslos tautoj jau sustingo —
Tu jai Prometėjaus ugnelę gaivingą

Įkvėpti bandei.

Ir štai:

Prašvito saulelė, prikėlė dienele,
Istojo tamsybės į apšviestą kelią!
Ir pragaro galė pabugus išvydo
Iš meilės, aukų surazgytą skydą!

Kad širdys artojų, styga giesmininko
Su padėka pina garbės tav vainiką,
Pavelyk nors menką ir man dovanėlę
Į tavo erskėčių vainiką įpinti —
Nuo kranto Šešupės dangaus ašarėlė*):
Tegul tie lapeliai — ženklai atminimo, —
Į tarpą erskėčių su meile įpinti,
Pripildys mums širdis džiaugsmu atgyjimo.

*

Tav, Vincai augštėdvasi! tav, Petro šešėli!
Jums ukinink's šiandien, prie niužmiršto
kapo,

Nuvargintas galvas nupuosia, prikėles,
Vainikais iš liaurų nevystančio lapo!
M' Kėkštas.

Kova.

Drama iš trijų veikmių.

(Užbaiga.)

Veikmė trecia.

Salionas. Senė Kymantiene sėdžia ant kanapkos su neriniu rankose. Šaly jos marj ant krašės.

Scena I.

Kymantiene: Nežinau, kuom aš mamai atlygysiu už tokią gerą širdį! Pametusi miesto linksmybes apsiėmei skursti per žiemą su mano vaikais.

Senoji: Lyg manęs nepažįsti: vaikams visuomet mano širdis atvira . . .

Kymantiene: Kaip nepažinti? Ar mažai mes prityrėme tavo malonės? Bet vis baisu įsikyrėti savo reikalais! Tai vis per Mariją! . . . Ne laiku užsimanė ištėkėti! Kad ne mama, nebučiau šimet galėjusi ir už rubežiaus išvažiuoti . . .

Senoji: Ir man tas jos ištėkėjimas ne visai patinka . . . Vis-gi mano augintinė, reikėtų šioj-tokj kraitį sutaisyti, o kaip tyčia mano pačios reikalai daug neša . . . Žemos liamos

*) Žiedas *dangaus ašarėlė* arba *žaisdra* = „nezaбудka“, „vergiss-mein-nicht“, „niezapominajki“ (kaip be reikalo jį lietuviškai pavadino St. Maironis).

išėjo iš mados, reikėjo pirkti augštas. Nusi-pirkau kelias palmas į salioną, naują kilimą į budoarą. Mieste negalima apsisleisus sėdėti, o be pinigų nė žingsnio.

Kymantienė: Kas galėjo mislyti, kad ji tekės: jau beveik trijų dešimtų metų, o prisiviliojo tokį jauną vaikina . . .

Senoji: Gal jis mislyja, kad ji turi daug pinigų?

Kymantienė: Kas ten sugaudys jo mislis? Bevelyčiaus ir nuo jo nusikratyti! Ateis, prikuls galvą mano vyrui visokiais pramoniais, visokiais reikalavimais, o tas ir vaikščios paskui, kaip galvos netekęs. Viskas čia mane teip sunervavo, kad jau ilgiau tvirties nebegalū.

Senoji: Kad ir jums vyksta vis tie tarnai: nė Dievui, nė žmogui.

Kymantienė: Bazylis kalčiausias! Ir su ta Marija! Norėjau iškarto imti francuzę, bet jis ne. Sako, kam imti svetimą, kad yra Marija. (O dabar kokia nauda? Ko tie vaikai išmoko? Francuziškai prasčiausiai šneka. Dar kaip ant nelaimės, pradėjo vadžioti vaikus po kumetikes.

Senoji: Kam-gi leidai tokį papiktinimą?

Kymantienė: Ar ji klausė? Kaip tik iš akių, teip ims vaikams įkalbinėti, buk tai reikia susibroliauti su prasčiokais, reikia pažinti jų gyvenimą . . .

Scena II.

Konstancija: (įėjusi ir stovėdama prie durų) Kokius poni liepsi drabužius sudėti ant kelio?

Kymantienė: Kam man vis galvą sukate? Jug aš špyrt Marijai pasakiau! Eik prie jos!

Konstancija: Aš ir kojų neteksiu jos bejieškodama! Buk tai knygas dalyja, ar vaikus mokina bibliotėkoje . . . o tik susikišę šnabždasi su Budrikiu . . . O kitam žmogui gailisi žodžių, rodosi auksą svarsto! Kad ir musų ponai, ant kito tai greitai pamato . . . o kitam viską leidžia! Ar keno jau kokia laimė . . .

Scena III.

Kymantas: (įeina pro kitas duris) Rengiamės važiuoti, o pasportų kaip nėra, teip nėra.

Kymantienė: (rusčiai į Konstanciją) Tegul Konstancija man galvos nekvaršina! Prašau daryti, kaip liepia . . . (Konstancija pasisukusi iš piktumo išeina).

Senoji: (į Kymantą) Ar tau pačiam, mano vaike, reikia ir pasportų rupinties? Kam-gi kamisorį laikai?

Kymantas: Kamisoris ir rupinasi, tik man neramu, kad teip ilgai nėra.

Tarnas: (ineša ir paduoda laišką, Kymantas skaito nurodydamas didelį nusistebėjimą. Senoji šneka iš tuotarpu su marčia).

Senoji: (į Kymantienę) Ką čia tavo tarnaitė plėpėjo apie kokią bibliotėką?

Kymantienė: Marija išmeldė leidimą dailinti knygas, kas norės pasiskaityti . . . Leidau du vakaru ant sanvaitės jai ten užsiminėti . . .

Senoji: Nebesistebiu, kad prie jusų tokia netvarka. Visi tarnai daro, ką tik kas užsimano! Ir kas ten skaito tas knygas?

Kymantienė: Dvariškiei, kumečių vaikai ir ukininkai . . .

Senoji: (su nusistebėjimu žegnojasi) Vardan Dievo Tėvo! . . . Dar to neteko girdėti! Kumečių, ukininkų vaikams knygas skaityti! Sudna diena artinas! Tai jau imkite patys arti! Daugiau nieko nebetruksta!

Kymantas: (pabaigęs skaitymą) Viskas jau ant manęs šimet susiburė: Paklauskite laišką! (skaitydamas) „Apturėjau pranešimą, buk tamstos žmona prigulinti prie platinimo lietuvių, užsiimanti dalyjumi žmonėms lietuviškų užgintų knygų. Bet aš nenoriu tam tikėti, kad toks didis dvarponis ir teip augštai stovįs valdžios akyse galėtų tai prileisti. Todėl būdamas tamstos draugu, skubinu pasergėti, jeigu atsirastų tamstos dvare ypotos su lietuviška dvasia prašome kuogreičiausiai užginti, arba atstatyti, kad neužsitrauktumei valdžios rustybės“ . . . Pasirašęs žandarų viršininkas.

Kymantienė: Dar viena priežastis dėkavoti Dievui, juog Marija atsitolįs nuo musų!

Senoji: Kam-gi buvo leisti? Kam leisti?! Nesvietiškas jusų apsilėidimas! Kits užsimanys suvesti kumečius į jusų rumą gyventi, tai jus nė to neužginsite.

Kymantienė: Ne tiek aš čia kalta, kiek Bazylius su savo gera širdimi!

Kymantas: (pašokęs) Kaip tik kas blogai, vis ant manęs! Jug žmogus ne bačkoje augintas! Reikia po kitus kraštus apsižvalgyti! Ar-gi ne visur darbininkai veržiasi prie apšvietimo? Kiekvienas jau dabar numano, juog žmogus apšviestas geriau pildo sau pavestą darbą . . . Visoje pasaulėje apšvietimas eina pirmyn, ir mums nepriguli teip apsilėisti . . .

Senoji: Pirmą sykį, kaip gyva esu, girdžiu, kad reikia filozofijos prie žemės arimo . . .

Kymantas: (supykęs) Verčiau mama tylėtumei su savo supelėjusiais prilyginimais . . . Šių dienų reikalų nieko nesupranti . . .

Senoji: Tegul bus ir supelėjė! Tegul nieko nesuprantu! Bet seniau, kol niekam tos knygos nerupėjo, žmonės ramiau duoną valgė! Didžiau buvo užganėdinti savo padėjimu! Ir mažiau tebuvo visokių aukų!

Kymantienė: (pašokdama prie vyro) Bebcik! Mano mylimiausias! Mat kaip tavo idealizmas netikęs praktiškam gyvenimui! Tiesą mama

sako: prie darbininkų ir tarnų reikia kietesniu buti!

Scena IV.

Konstancija: Prašome ponios! Aš panai Marijai nieko negaliu padaryti! Sėdi bibliotekoje apsikrovusi vaikais, bobomis, visokiais nuskarėliais! Su jais užsiėmusi, nė žodžio negaliu prisiklausti kas link tamstos garderobos!

Senoji: (šokusi) A! Jezus, Marija! (į Konstanciją piktu balsu) Pasakyk Marijai, kad kaip bematant čia ateitų! (Konstancija išeina pamažu) Eik greičiau! (Į Kymantus) Jusų pasileidimas neapsakytas! Ar ne pažįstate mūsų valdžios?! Čia parašė, o už valandos gali buti krata.

Kymantiėnė: Neduok Dieve! Ir vis per tą Mariją!

Senoji: Nuo mažų dienų ji visuomet tokia buvo priešinga su savo pramoniais... (sugniauždama kumštį) Bet aš ją trumpai turėjau! Mokėjau suvaldyti! Ir jums reikėjo neužmiršti, kad nors mano augintinė, bet vis iš žemiausios luomos...

Kymantas: Vis-gi mergaitė baigusi mokslą... Lygšiol išmintingai elgėsi kiekviename atsitikime... Sunku reikalauti, kad jaunieji neitų pirmyn... Tik žinoma atsargiau...

Kymantiėnė: Bebcik! Širdel! Aš nemėgstu, kad tu teip kalbi!... Kitose šalyse, kur valdžia eina su žmonėmis, tai bepigū ir didiems prisidėti... Jug ir tu pažįsti mane, kad ir aš neėsu tokia užkietėjusi! Nesuturėčiau tavęs nėkuomet nu goerų darbų. Bet čia gyvenant tarp visokių prispaudimų ir persekiojimų reikia, kad praktiškas protas suturėtų karštus širdies palinkimus... Atmink ant mūsų mylimųjų vaikų... Kur dingtų nelaimingi nustoję turtų?

Senoji: Kad ir nebūtų nėjokio paojaus, jug-gi niekas teip nedaro... Apsivėlgkite! Kas-gi iš mūsų luomos užsideda su tamsiais žmonėmis?... Išstatote tik save ant juokų... Ant galo ir tai turėtumėte suprasti, kad apšviestas muzikas pajieškos sau kitų tiesų... Apšvietimą duodate jam už įrankį savo prapūčiai... Abejoju vis-gi, ar norėtumėte sulaukti tokių laikų, kad kiekvienas muzikas būtų lygus su jusų vaikais...

Kymantas: Mamyt! Ant mūsų bariesi, o ir pati vis-gi turbūt turėjai valandas, kada kitaip žiūrėjai į žmones. Jug Marija tamsios tarnaitės duklė, o pastatei lygiai su mumis...

Senoji: Tai kas kita. Be jokio mano noro čia atsitikite! Jos motina, kaip pats žinai, daug metų man ištikimai tarnavo... Mir-dama meldė, žlembė, kad jos dukters neapleisčiau... Mokykla ten-pat. Mieste ne daug kaštavo ir juste nejutau, kaip ji pati išsimušė į mokslą...

Scena V.

Marija: (ibėgdama linksma) Konstancija sakė kad ponios mane šaukėte! (Visi į ją smerkia akimis).

Senoji: Beširde! Tu neišmanėle! Gražiai atlyginai už mano geradėjystę!

Kymantiėnė: Nesitikėjau nėkuomet, kad mus teip skandintumei! Gražiai užmoki už mano užsitikėjimą...

Senoji: Kad ne mano malonė, senei butumei kur nuskurdusi... Senei butumei kame patvoryje nusprogdusi!...

Kymantas: (paduodamas Marijai laišką) Nuo šios valandos turėsi tamsta mesti savo užsiminėjimą... Per neatsargumą galėjai ant mūsų galvų nelaimę užtraukti... (Marija skaito laišką).

Kymantiėnė: Nesykj jau sakiau: muzikų neišmokysi, o mus paskaudysi...

Senoji: Turbut neturėjai nėkoko darbo, kad tau liko laiko vėjus gaudyti: Pasenusi merga užsiėmusi tik laktymu...

Marija: (perskaičiusi laišką ramiai) Čia ant tamstų nėkoki ypatiška nelaimė nėkrinta... Jeigu turėtumėte kokį užklausimą, nurodykite stačiai ant manęs. Aš žinau, ką darau ir pati atsakysiu už savo darbus.

Kymantiėnė: Atsakysi! Teisybė, atsakysi! O policija tuotarpu suteps mano vardą... Gerą nuopelną aš padarysiu vyruir ir vaikams!

Senoji: Dar tu drįsi atsakynėti. Tylėtumei verčiau, budama kalta...

Kymantas: Bus, kas nebus, o į bibliotėką tamstai daugiau nė kojos! Prašau man pačiam raktus pristatyti...

Marija: (ištraukusi raktus meta ant stalo) Prašome... (sujudinta) Leisti man eiti į bibliotėką ar nė, tai turite galę, bet mano ypatos neužgauliokite!

Senoji: Dar čia savo puikybę rodysi, kur turėtumei nusizeminti, gailėties savo pasielgimo! O ji dar akis draskys! Šalin! Iš akių! Kad tu kojos čia daugiau neįkeltumei! (Marija apsisukusi išeina).

Kymantiėnė! Nėkuomet nesitikėjau, kad ji toki atžagari būtų...

Senoji: Šit turite patyrimą, kad prasto kilimo žmogų mokslas nenudailys...

Kymantas: Per daug aštriai su ja apsiėjote... Jug-gi negalima reikalauti, kad žmogus išsizadėtų savmeilės...

Senoji: Dar aš čia jai žodžius skirsiu... Kuo stojosi, vis iš mano rankų... Dar aš neturėsiu tiesos jai teisybę į akis pasakyti...

Tarnas: Ponas Kamisoris nori su ponu pasimatyti (pasilieka prie durų).

Kymantiėnė: Šit vėl smagumas! Tas vėl ims mano nelaimingam vyruir kvaršinti galvą į visas puses. Geležiniai nervai turi čia sprogti...

Kymantas: (į tarną) Prašyk į mano gabi-
nėtą. Aš tuoj ateisiu!

Senoji: O kam-gi ten! Verčiau tegul įeina
čia. Jug paslapčių nėkokių neturitė, galite
prie mūsų šnekėti... Jei jis norės vėl pra-
dėti sukti kuo galvą, tai aš jam parodysiu!

Kymantas: (į tarną) Tai gali ir čia ateiti.

Tarnas: (nedrąsiai) Kamisoris norėtų vie-
nas su ponu pasimatyti. Sakė, jeigu dabar
neturėtų ponas laiko, ateisęs vėliau.

Senoji: Mat, kiekvienas čia norės dar
savotiškai! Pasakyk, kad ponas liepė čia
ateiti ir tiek... (tarnas, tarytum laukdamas kito
paliepimo, valandikę pastovėjęs, išeina).

Kymantienė: Šiandien prasidėjo nesma-
gumai... Mano nervai jaučia, kad ir toliau
nieko nebus gero...

Kymantas: (bučiuodamas pačiai ranką) Matau,
kad jau mažiausias nesmagumas tave suer-
zina... Džianguinos, kad netrukus galėsiu
tave išvežti iš namų. Ten galėsi pasilsėti ir
sutvirtėti...

Kymantienė: Ir prisirinkti linksmybės,
kad čia pagrijus užtektų visiems nesmagu-
mams pakelti (bučiuojasi su vyru).

Senoji: Kad jūs vis išsigalvojate ant blogo.
Turbuti pasportus atneša ir tiek.

Scena VI.

Budrikis: (įeidamas) Labas vakaras! (len-
kiasi ponioms, kurios jam atgal galvas kinkuoja. Ky-
mantas paduoda jam rankę).

Kymantas: (rodydamas krasę) Prašome sė-
sties! (Budrikis ir Kymantas sėdžias).

Senoji: Ar išdirbai pasportus mano vai-
kams?

Budrikis: (sumišęs, kranksėdamas) Hm...
hm... hm... (žiuri į Kymantą).

Kymantas: Aa—a! Teisybė! Kas girdė-
ties su pasportais?

Budrikis: (mikčiodamas) Pasportais...
pasportais... aš nieko nežinau...

Kymantas: (nusistebėjęs, suerzintas) Kaip tai
gali būti? Kada jau tamstai sakyta, kad
išrašytumei...

Kymantienė: Tai tikra nelaimė, kad vi-
same dvare neturime nė vieno ištikimo žmo-
gaus! Mes jau kraustomės daigtus, o tamsta
dar su pasportais nepradėjai...

Senoji: (rusčiai bet pusbalsiai, žiurėdama į sunų)
Tai reikia paskutiniu bepročiu būti, kad teip
daryti.

Budrikis: (mikčiodamas, užgautas paskutiniaus
žodžiais ir tuo padrasintas, kreipdamas prie Kymanto)
Aš norėjau su ponu apie tą dalyką atvirai
pašnekėti...

Kymantienė: (perverdama Budrikį akimis)
Mano vyras neturi nėkokių paslapčių prieš
mus... (atsimindama staigu) O ką! Gal žan-
darai mus kliudo?...

Budrikis: (nusistebėjęs) Žandarai? Ne!...
Bent nieko apie tai neesu girdėjęs...

Senoji: Paprasti šios dienos tarnai: apie
ką butinai reikia, jie nėkuomet nežino...

Kymantas: (ipykęs) Bet ištikrųjų, ką tamsta
prasimanei, kad pasportus teip užtrukdinai?

Budrikis: (Dar daugiau sumišęs Patylėjęs va-
landikę atsikelia, stojasi už savo krasės ir nerviškai
spausdamas atkaklę, šneka pamažu, jieškodamas žo-
džių, pasimislydamas, kovodamas su savimi). Neži-
nau... kaip ant to žiurėsite... Gal ir per
daug mane už tai bausite?... Bet mano
sąžinė kiteip neleido daryti... Tikėkite, kad
tai man neprisiėjo lengvai... Esate atsito-
linę nuo vargdienių! (užsidedamas) Tamstoms
nereikia kasdien žiurėti į jų ašaras! Nereikia
klausyties jų dėjavimų, nė matyti skausmą
gimdytojų, laidojancijų mažutėlius vaikelius...
(sujudintas užsikerta kalboje. Ponai visi žiuri, išmerkę
į jį akis. Ant jų veidų matyt abejonė, ar jam tik
staigu nesumišo protas. Jis, patylėjęs valandėlę, pa-
bunda kaip iš sapno, bet prakalba tvirtu balsu)
Bet pagaliaus, kam man reikšti savo jaus-
mus?... Ir tamstos turite širdį. Verčiau
pasakysiu trumpai. Negalėjau žiurėti, kaip
valgydami supuvusią duoną darbininkai pra-
dėjo sirgti ir mirti. Už tuos pinigus, kuriuos
paėmėm už mišką ir kuriuos ponas paskyrei
savo kelionei už rubežiaus, nupirkau gerų javų
ir išdalinau darbininkams...

Kymantas: (pašokdamas įniršęs) Kas tamstai
davė valių teip daryti?! Tai vagystė! Žmog-
žudystė!

Kymantienė: (užlanžusi rankas nenustoja šau-
kusi) Aš nelaiminga! Aš nelaiminga! (Tuotaru du-
rys prasiveria, tarpduryje stovi Marija užlanžusi rankas).

Senoji: Nedovanok! Nedovanok! Tegul
supuva, kur visiems tokiems yra vieta! Tegul
ir kitiems bus persergėjimas!

Budrikis: (visai nusiraminęs, šaltai) Neuž-
mirškite tik, kad aš naudojaus iš plenipoten-
cijos... ir sau nė skatiko nepaėmiau...

Kymantienė: Širdis mano! Širdis: (spaus-
dama rankas prie krutinės ir virsdama augštininka)
Ach!... Gelbėkite!... Aš alpstu!...

Kymantas: (prišokdamas prie pačios) Vandens!
Vandens! Užmušė man žmoną!

Senoji: (apkabindama marčią) Nešaukk! Neš-
kime verčiau nelaimingąją į lovą! (Kymantas
su senaja išneša apalpusią. Senoji įeidama atsi-
peikėjusiai) Kad ir ta vieta neprimintų to
žmogžudžio... Gal mirtin atvaryti...
(išeina visi).

Scena VII.

Marija: (prisiartinusi prie Budrikio apkabina jam
kaklą) Mano Juozai! Tu man dabar dar
brangesnis!

Budrikis: (spausdamas ją prie savęs) Bėgkime
Marija iš čia! Bėgkime tuojaus! Po mano
kojomis žemė čia linksta!...

Marija: Čia vieta pirmo tavo pergalingo! Te buna palaiminta! Tiek vargdienių išgelbėjai nuo bado!

Budrikis: (liūdnai) Vargdienes išgelbėjau, bet ir spėkos mano sutrupėjo! Bėgkime Marija iš čia, kur į mus vien tik purvais dreba... Ryto-pat galime sėsti į gelžkelį — už savaitės busime jau Perme!...

Marija: (nuleisdama rankas) Ne! Juozai! To nedarysime! Tėvynės nemesime!

Budrikis: Marija! Ar tas mano nužemimas nepažadino dar tavęs iš tavo svajonių! Matai jug pati! Be galės, be pinigų, ką-gi mes galime čia įveikti?! Ar tavo širdies nesužeidė dar tie užgauli žodžiai, kurie su-biro ant mano galvos?! Ar tau nesujudino širdies tas skausmas, kurio pilna mano krutinė?! (matydamas Mariją kaskart liudnesne, ima ją už rankos) Ar-gi leisi savo draugui ir mylimamjam išbėgti vienam į tolimą ir svetimą kraštą?! (patylėjęs /valandėle) Marija! tu mane nemyli?!

Marija: (liūdnai) Ar tau dar reikia žodžių? Bet jei aš dabar, pažinusi vargus savo tėvynės, ją apleisčiau dėl ypatingos laimės... pasirodyčiau ne geresnė už rusų valdžios šnipukus, kurie parduoda tiesą — už pinigus.

Budrikis: (nekantriai) Marija! Gana! Nekankink mane! Gali suprasti į kokią nelaimę mane įstumi su savo tokiu sprendimu!... Gana gyventi svajonėmis! Pažiūrėk akimis proto! Koks čia mano padėjimas po tokio atsitikimo?! Antrus metus čia skursdamas, jaučiroš jau sulaužytas... O ką įveikiau?

Marija: Ar tau negana, kad tiek žmonių išgelbėjai nuo mirties?

Budrikis: Marija! Jug ir ten budami tėvynę mylėsime?... Šiek-tiek užsdirbę pargrįšime! Tuomet bent ir patiems nereiks teip žūti ir kitiems galėsime daugiau naudoti atnešti.

Marija: Juozai mano! Kas gal žinoti, kiek mums amžiaus paskirta? Gali svetima žemė mums kaulus uždengti... arba... jeigu likimas ir leistų pargrįžti turtingais, kas užtikrės, kad senatvėje rusės dar ugnis meilės tėvynės mūsų širdyje?! O tuotarpu kas atliks čia už mus nors tą mažą dalelę, kiek mes dabar padarome?

Budrikis: Mano kantrybė jau išsisėmė... Apie mane vienos tamsybės. Nė vieno vilties spindulėlio... Čia pasilikęs žinau, juog niekam naudoti neatnešiu... Tik kitos sąlygos gyvenimo ir tavo meilė gali dar mane pakelti...

Marija: (patylėjusi) Juozai! aš tave myliu, kol tu darbuojiesi tėvynėje...

Budrikis: (atsokdamas nuo Marijos ir susiimdamas galvą) O! aš kvailys! Senei man jau tą reikėjo numanyti! Senei tave pažinti! Dabar

nebeturiu čia ką veikti! Nėra kam pasigailėti sulaužyto žmogaus gyvenimo! (išeidamas) Likk sveika tėvynė! Likkite sveikos jaunystės svajonės!

Marija: (išlydėdama jį akimis, kimu balsu) Tegul tau teip atleidžia kaulai sentėvių, besilinsčių kapuose, kaip aš tau atleidžiu! Jei tau kuomet nelaimės tėvynės prislėgs per daug sąžinę... tuomet atsimink, juog aš pasilikau čia už tave ir už save dirbti... (Marija alpsta. Uždanga pamažu nusileidžia).

Luomų antagonizmas.

Beveik lyg paskutinio laiko istorija žmonių buvo tyrinėtojams vienu iš neaiškiausių dalykų. Čia toks mišinys atsitikimų ir kovų, kad istorikai negalėjo rasti juose vienybės ir siekio. Nė iš šio, nė iš to smegenise istorikų atsiranda kokia nors idėja. Istorija ir susideda iš atsakančių toms idėjoms krutėjimų. Bet klausymai, kodėl tai pas vienus žmones atsiranda vienos idėjos, pas kitus-gi kitos, visiškai atžagarios; kodėl jos atsiranda tik žinomame laike — tie klausymai negaudo prigulintio išrišimo. Nemėgstantieji daug sanprotauti teologai, žinoma, aiškino istoriją žmonijos savaip: surėdyme ir gyvenime draugijos apsirėškia Dievo gudrumas, viskas dedas *ad maiorem Dei gloriam*. Bet protui, atmetusiam teologiską ir teleologiską aiškinimą istorijos, buvo gana sunku rasti pamatą istoriskų atsitikimų. Nėr ko stebėtis, kad atsirado daug nayviškų aiškinimų: priežastį didžiausių istoriskų judėjimų atrasdavo budo istoriskų ypatų ir žiurint ant to, ar tos ypatos atsakančiai pasielgė, ar ne, istorikas jas pagirdavo ar pabardavo. Ipatą dirba istoriją — tokia tai buvo nuomonė lyg pusės šio amžiaus. Tik šiame amžiuje raktą supratimui drauginio gyvenimo ėmė jieškoti ekonomiskose sąlygose. Pritaikant šitą budą tyrinėjimo prie yvairiausių atsitikimų, pasirodė, juog tokiu budu išsiaiškina dangelis dalykų, kurių seniaus istorikai nesuprato. „*Ekonomiskos sąlygos yra reališku pamatu, ant kurio remias tiesa ir politika*,“ sako Marksas.*) Ekonomiskame-gi gyvenime viešpatauja ne meilė ir sątaika, bet ar tai atvira ar paslapta luomų kova. „Istorija visų lyg šiol 'gyvuojančių draugijų yra tai istorija luomų kovos. Ponai ir vergai, feodalai ir baudžiauninkai, meistrai ir jų mokintiniai, prispaudėjai ir prispautieji — buvo amžinam antagonizme, vesdami kovą ar tai atvirai ar ne, kol ana nepasibaigdavo revoliucionišku partaisymu draugijos ar abelna prapultim kovojančių luomų.“ Teip sako Marksas.**) Garsus ekonomistas

*) Zur Kritik der politischen Oekonomie. Vorw.

**) Komun. Manifest.

Werner Sombart paaiškina, juog viena Dalis istorijos susideda iš kovos tautų tarp savęs, antra-gi iš kovos tarp savęs luomų vienos ir tos pačios tautos. Kiekvienam amžiui' ir pas kiekvieną tautą visur yra luomos viešpataujančios ir luomos prispaustosios. Kiekvienam laipsniui ekonomiškio išsilavinimo atsako ir forma prispaudimo. Istorijoj' mainos, sekdamos viena paskui kitą, tris formos eksploatacijos žmogaus tarpe žmonių ir luomų: vergystė, baudžiava ir samdininkystė. Atsiradimas ir išnykimas kiekvienos iš šitų formų eksploatacijos turi savo ekonomiškias priežastis. Kiekviena iš jų (formų) yra galima tiktai prie žinomų ekonomiškų sąlygų. Dėlto įvedimas vergijos dabartiniuose laikuose yra negalimas, kaip negalėjo palikti ir baudžiava prie persimainusių sąlygų. Permainoms ekonomiškam surėdyme atsako ir permainos žmonių susipratime. Idėjos apie neteisingumą ir baisumą vergijos ar baudžiavos galėjo rasti tik tada, kada persimainiusios ekonomiškios sąlygos reikalavo išnaikinimo tų formų eksploatacijos. Permainas surėdyme draugijos įveda ne žmonės, bet pats ekonomiškias gyvenimas, ir atskiros ypatos ar luomos gali tik tas permainas ar sutrukdyti ar suskubinti ant nekuriu laiko. —

Gilioj senovėj, taip sakant pradžioj savo karjeros, žmogus visiškai nepanašus į tą „valdoną gamtos“, kokiū mes jį dabar matome. Dabar jis pažino gamtos spēkas ir užkinkė jas į darbą ant savo naudos. Seniaus-gi jis buvo toks pat silpnas, kaip ir jo priešai, kaimynai ir kiti sutvėrimai, iš kurių jis dabar plačiai naudojas. Jo įrankiai taip prasti, ir jų taip nedaug, juog jis vos tik išminta. Sunkesnius darbus atlieka iš vieno visa kuopa (giminė). Ėdesį, pagautą bendromis spēkais, visi ėda iš vieno. Nereikia vienam savo darbo vaisiais šerti kitą. Prie šitokio padėjimo įrankių nėra ir negali būti nėjokios viešpataujančios luomos, nėjokių ponų: visi dirba ir visi gauna lygią dalį. Iš tos priežasties priešus, laike karių pagautus, užmuša. Paversti juos į vergus nebūtu nėjokios naudos, nės jie galėtų uždirbti tik tiek maisto, kiek patiems reikia, idant badu ne mirtį; jų ponui vis tiek priseitu pačiam dirbti. Šičia nėra dar savasties, nereikia nė viešpatystės, nė įstatymų: nieks nieko neturi, nieks nieko ir atimti negali. Komunizmas tėmyjamas ir prie darbo ir prie valgymo/ Bet juo tolyn, juo reikalai žmogaus ir jo įrankiai kovoj' už gyvastį tobulinas ir eina geryn. Ateina laikas, kada įrankiai jau stovi taip augštai, kad atskiras žmogus gali išdirbti daugiau, negu jam reikia užganėdinimui savo reikalų. Išdirbta tais įrankiais žemė duoda daugiau vaisių, negu sunaudoja pats darbininkas. Da-

bar jau yra išrokavimas turėti žemės plotą ir vergą. Ir įvyksta savastis ir vergystė. Dabar jau pagautus laike karės priešus nebežudo, bet stato juos prie darbo ir savininkas įrankių ir žemės pradeda misti iš svetimo darbo. Taip atsirado pirmi ponai, prispaudimas ir luomų antagonizmas. Seniaus kariudavo tik dėl maisto, išvydavo priešą iš gerų miškų ar nuo krantų gerų upių, vėliaus prisideda dar viens siekis — pagavimas priešų ir pasinaudojimas iš jų darbo. Nebeužtenka vergų, pagautų laike karės, verčia į vergus ką tik įmanydami — skolininkus ir kitus prasi-kaltėlius. Liūosi žmonės — savininkai įrankių pradeda nebekęsti darbo, kuriuom užsiima tik vergai: liuosam žmogui darbas nepritinkas. Dabar jau reikia organizacijos, reikia apginti turinčius nuo neturinčių: įvyksta viešpatystė su smarkiais įstatymais, baudžiančiais tuos, kurie ištiesia ranką prie svetimo labo. Įstatymai yra tai cementas dėl sulaikymo ekonomiškio buto, „viešpatystė yra tai organizacija prispaudimo ir tvarkos,“ sako Engels.*) Kokią įtekme turi gyvenimas ekonomiškias ant pažiurų žmonių, matyti iš to, kad toki vyrai, kaip Ciceronas ir Platonas, negalėjo suprasti, kad kada nors galėtų būti draugija be vergystės. Kad jie būtų buvę ne senovės vergų valdytojais, bet feodalais arba dabartiniais *bourgeois*, jie taip pat ne būtų galėję suprasti, kaip tai žmonija gali apseiti be baudžiavos ir be šių laikų proletariato. Skaitlius vergų apie užgimimą Kristaus išaugo baisiai: Italijoj ant 6 mil. liuosų buvo vergų 14 mil. Rimionys — ponai suprato visą pavojų iš pusės tų milijonų, tų žmonių — žvėrių, kaip jie sakė, ir jie visai stengėsi padaryti taip, idant tarp vergų neatsirastų vienybės. Siundymas vergų vienos tautos prieš jų draugus kitos tautos, laikymas diena geležiniuose panėiuose, naktį sklepuos užrakintais — vis tai darėsi iš baimės, kad kartais vergai nesukiltų. Bet ne visada tai nusiduodavo: mes žinome iš istorijos kovų su sukilusiais vergais, kurie ne kartą laikė viešpataujančias luomas pavojų' paklinti į jų nagus. Šituo pačiu laiku žemė susikoncentravo į didelius plotus — *latifundijas*, prigulinčias sauja savininkų. Priežiura tokios pavojingos armijos ant didelių laukų buvo sunki. Vergai buriais pradeda bėgti pas užpuolančius ant Italijos barbarus. Toks padėjimas priverčia savininkus *latifundijų* permaintyti būdą ukininkavimo. Jie dalina savo latifundijas į mažus plotelius ir sodina juose vergus, kurie turi gautą plotelį išdirbti ir dalį vaisių atiduoti ponui. Iš to buvo nauda abiem: ponui —

*) Ursprung der Familie etc.

kad vergai išblaškyti nebeteip buvo pavojingi, nebebėgo pas priešus ir stengėsi geriau dirbti, manydami, kad dalis vaisių teks jiems. Vergui-gi (kurį dabar *kolonu* vadina) yra per tai geriau, kad jis dabar liuosesis, net pačią gali turėti. Teip ir vergystės Ryme išaugo baudžiava. Viešpatystės pakilusios ant griuvėsių nupuolusio Rymo jau turėjo gatavai išdirbtą formą eksploatacijos. Baudžiava įvyksta visose viešpatystėse, stovinčiose ant tokio pat laipsnio ekonomiškio išsilavinimo. Sulyginant su vergyste, baudžiava yra tai žingsnis pirmyn. Vergystėj' ne tik darbas vergo priguli ponui, bet priguli jam ir pats vergas, ir jei ponas laiko jį gyvą, tai daro jam didelę geradėjystę. Baudžiavoj' priguli ponui tik darbas baudžiauninko, ypata-gi jo jau nepriguli. Atsiranda jau įstatymai, ką gina baudžiauninkus nuo blogo apsiėjimo ponų. Bet tokių įstatymų pradžioj' nedaug, jie esti tik ant popierio ir padėjimas baudžiauninkų nekuriose šalyse niekuom nesiskiria nuo padėjimo vergų. Apie padėjimą baudžiauninkų Prancuzijoj' XVII a. Labrère rašo teip: Yra ypatinga veislė bijančių žmonių — žvėrių, patinų ir pataičių, juodų, liesų ir nudegusių nuo saulės. Jūs galima sutikti ant laukų. Jie prikalta prie žemės, kurią jie kasinėja su neišpasakytą kantrybe. Jie kalba šiek tiek panašią į žmonių kalbą, atsistoję rodo žmonių veidą. Ir teisybė, jie žmonės, kurie ant nakties sulenda į urvus, kur jie gyvena, misdami juoda duona, šaknimis ir vandeniu.“ Rusijoj' Ekaterinos laikuose bajorija įgyjo didelę įtekumą ir jai buvo duota neaprobežiuota valdžia ant savo vergų: atidavimas į katorę už mažą nieką, ar į kaurimėnę.

Bet ekonomiška evoliucija eina tolyn. Teip atėjo laikas, kada baudžiava turi virsti. Ji virsta ne dėlto, kad žmonės suprato nedorybę eksploatacijos žmogaus žmogumi, bet ją verčia persimainiusios ekonomiškios sąlygos, kurios suardė XVIII ir XIX a. seną surėdymą draugijos Europoje. Atskiros ypatos gali ar trukdyti ar suskubinti, bet jos negali pasukti istorijos ratą kitaip, nes prie jų galima pritaikyti žodžius: Du denkst zu schieben und du wirst geschoben. (Toliaus bus.)

Kritika ir peržvalga raštų.

J. Šliupas. Tikyba ar mokslas? 132 pusl. 1895 išl. M. Jankaus.

Bevardis. Krituliai šviesos bei abrozai. 1896 m. Baltimore.

R. Ingersol. Pamatai tikėjimo. 45 pusl. 1897 Baltimore, sp. „Kardo“.

Parmazonas arba Baisingumas Dievo rustybės. 36 pusl. 1897 Prusuose.

Gyvenimas Jezaus, pagal naujausius ištyrimus. Baltimore, red. „Kardo“.

Jeigu pridėti da čion knygą kun. Dembskio „Iš kur kyla melai žmonijoj“, apie kurią aukščiaus kalbėjome, tai rods tuom pasibaigs visa mūsų antiklerikaliska literatura, kuri laike paskutinių metų yra pasirodžius. Mes tyčia suglaudžiame visus tuos rašinius į vienybę, idant smagiau būtų apsvarstyti siekius šios šakos mūsų rašliavos, o pagal tai ir jų kvormą, kurios jie pasigauna. Tai teipos-gi pavelis mums padaryti keletą užtėmyjimų kaslink abelnai dvasiškijos ir mūsų ant jos atsiziurėjimo ypač. Kaip daug kur kitur, teip ir kovoje prieš kunigiją ir net tikyba pirmą vietą prider mus stropiausia darbinkui J. Šliupui, kuris su pilnu drąsumu moka atsiliepti prieš tai, kas pagal jo nuomonę yra keistu ir neteisingu. Ne bereikalo tuomet ir kunigija, negalėdama dažniausia pasiekti laipto kritikos, ant kurio liko patraukta, užsiganėdina prikerkus tarsi šmeižiantį vardą „šliupinių“ prie tokių knygelių, turinis kurių panašus yra į išreikštus J. Šliupo pažvilgius. Ikišiol mums neteko visai užėiti grynios kritikos tų pažvilgių arba geriaus apginimo savo busenos ir svarbos iš pusės dvasiškijos — tam tikslui ji užsiganėdino vientik išvadžiojimais ir asabiškais užpuolimais ant šios gerbiamo ypatos. Ant kiek atsako tai grynai kritikai dvi knyguti kun. Kaulakio — „Trumpi atsakymai ant užmėtinėjimų prieš religiją“ ir „Dogmatas apie pragarą“ 1899 m., apgarsintos Nr. 12 „Ukininko“, tai da nepatyrus jų, nieko negalime pasakyti.

Kaslink mus visatinio prieš dvasiškiją judėjimo, tai čion dažniausia buvo jungiami į vienybę du įvairiu principu, kuriuodu pagal teisybę privalo toli viens nuo kito nubėgti: kova prieš netikusius darbus ar pasielgimą kunigijos liko sujungta su visatinia kova prieš tikyba, prieš visokias netikusias jos įrednes, kurios daro pragaištį žmonėms, o labiausia visokiems tamsuoliams, kurie pilnai joms tiki. Žinoma, pati dvasiškija stengiasi tvirtai tą ryšį sulaukyti ir greitą yra kiekvieną atsisaukimą, šiek-tiek ją užgaunančią, palaikyti už apsiereiškimą bedievystės, netikybės ir tt. Buvo jug laikas, kuomet lietuovystė ir-gi buvo apšaukiama, kaipo ženklas bedievystės, ką iš dalies ir šiandien da girdime iš burnos vysk. Zveravyčiaus et cons. Teip-pat pirmas prasiimušimas klausymų socializmo ir-gi lieka apšauktas vardu bedievystės, nors jis tvirtai ten kalbėtų, juog tikybos ir Dievo jis visai nekludų, juog juos palieka liuosai sąžinei savo pasekėjų. Todėl, kad nuglemžti klausymą, apšaukti niekingu laikraštį ar knygą, užtenka tik prisegti tą išgelbingą žodį „be-

dievytė“ ir per tai jau visa kritika lieka tarsi užbaigta. Čia apsirėškia visas tuštumas tos dalies kunigijos, kuri neturi gabumo ir drąsumo apsvarstinėti klausimus teip, kaip reikalauja dabartinė gadynė, ir iš to teip-gi kyla tas karštas prieštaravimas žmonių, kurie negali užkėsti tokio budo nuglemžimo klausimų, išrišimas kurių jiems teip brangus, teip svarbus dėl tėvynės. Bet jeigu dvasiškija, spirdamas apginti save, glaudžiasi po išgelbinga priegloba tikybos, nudailinti per amžius ginklai kurios lieka dėlei jos smagiausiais, tai čion kaltas ne vien tik jos išrokavimas, bet iš dalies ir patsai užpuolimas. Ant jos užpuodinėja ne tik už godumą turtų, už neretą merginivimąsi ir apgaudinėjimą tamsuolių — tarsi ne dvasiškiejie tame nebuna kalti — bet stačiai priešinasi ir visai jos dvasiškai prieglobai, po kuria ji nori laikyti visuomenę, kaipo gelbėtoja jos sąnarių dalyke išganymo. Sako, tai vientik istorikas pakikimas, vientik liekanos tamsios gadynės, tai kamuolys suvelto visokiariopo melo, kuris šiandien tik daro skriaudą žmonijai. Neužmanome čia nė ginti, nė kritikuoti panašų budą sąprotavimo — tai pertol mus nuvestų: užteks vien objektyviško trumpo perstatymo turinio šių kelių knygučių. Knygoje „Tikyba ar mokslas“ liko patalpinta keletas rašinių, kame autorius stengiasi nurodyti, „kiek gero žmonija yra laimėjusi praeityje ir galės dar laimėti ateityje iš tikėjimo ar mokslo“. Svarbiausiu iš tų rašinių yra įžanginis, po antgalviu „Jezus Nazaretėnas“, kame „Jezus“ lieka perstatomas kaipo žmogus ir veikėjas savo laiko, o ne koks ten atsiūstasis sunus Dievo. Visas jo veiklumas ir sąprotavimas, kuris su tuloms permainingomis užsiliko surašytoj paskiau evangėlijoj, randa sau išteisinimą dvasiškame sąprotavime visokių jo pranokėjų, prie kurių priskaitomas ir Jonas Krikštytojas. Dvasiškam išsikėlimui Jezaus gelbti ne tik grynas susipažinimas jojo su įvairiomis tikėjimiskomis partijomis ir mokslainėmis savo tautos — parizėjų, saducėjų ir essėjų —, bet da labiaus gal tuolaikinis padėjimas žydų tautos, kuri laukė išgelbingo jai messijošiaus, o teip-gi jo paties temperamentas... Autorius gana ramiai stengiasi parodyti, koku budu įvyko tas išsikėlimas, neužduodams sau klausymo, dėlko toksai išsikėlimas turėjo įvykti ir todėl dang klausimų liko mažai arba visai neapkalbėta. Toksai supratimas Išganytojaus visai ne naujas. Jau ir seminarjose užsiima kritika „Gyvenimo Jezaus“ Renano, lygiai kaip ir visos sistemos Darvino; žinoma, tokiai kritikai, kokia ten randasi, visai nėra reikalingas grynas pažinimas medegos, kurią kritikuoja. Kituose savo straipsniuose

(krikščionybė, katalikystė ir dievas Mammonas, Popiežija, Celibatas kunigų, kaip kunigija godžia turtų, kunigai ir raganos, klištorius ir zokoninkai, Juodoji žandarmerija, Veikalai kunigijos, Tautybė ir katalikystė, Teologija ir evoliucija) autorius primena apie daugel visokių nelinksimų atsitikimų iš praeities dvasiškijos, kas suteikia, žinoma, jam progą ruščiai atsisaukti apie ją: „Katalikų bažnyčioje nėra tokios įrednės ar nuomonės, kurių mieriu nebutų išviliojimas pinigų, ir kaip senai svietas stovi, nebuvo kitos institucijos, kuri butų vedusi platesnę, atkaklesnę ir pelningesnę apgavystę už katalikiškąją bažnyčią.“ „Kunigai patėmyjo, juog visi žmonės yra daug ar maž relikvijiški paikšai, ir jie tą paikumą pavertė į aukso gulyklą, kuri dar iki šiai dienai nėra išbaigta imti“ (33 p.). „Vaisiumi bepatystės buvo visatinis goslingumas kunigų“ (70 p.). Panašių ištraukų butų galima priversti daugybę, bet, žinoma, jos tik nužemin moksliskumą pačios, dažnai didžiai interesingos medegos. Autorius perdaug jau stengiasi, kaip sako prakalboje „lietuvininkų protus įvartyti į šarą ir darbštumą dėl tolesnių tyrinėjimų čion užkliudytų dalykų“. Išleistojis šios knygos M. Jankus vylysi ant prisikėlimo iš lietuviškos tautos vaikų, kurie „varys tą giminę veidmainiškos, šventvagiškos, močekiškos, prigavikiškos, begėdiškos, per 500 metų pas mus išgaspadoravusios kunigijos ir davatkijos laukan, nė su ginklu geležies bei ugnies, kaip jos kartą pas mus išgaspadoravo, bet mokslu ir tiesa“. Keista viltis, kaip ir abelnai skriejama priešginystė tarp mokslo ir tikybos. Nėgu mes nematome, juog kunigija, jeigu jau nenorime pripažinti tarp mūsų, tai kitur, ir-gi užsiima skriejimu mokslo? Gal tas mokslas yra netikęs, kaip buna netikęs ir tarp ne dvasiškijos, gal jis tur sulyginant mažą vertybę, tai nieko nekenkia — kritika ir tikras (žinoma, ir-gi sulyginant) supratimas praskjį vis-gi kelią švietai. Nė mokslas, nė tiesa nėra tai visai nepajudinamais absoliutais, prieš kuriuos jau atsiliepti nėra galima, kaip nėra tokiu absoliutu ir pati tikyba, apie kurią kiekvienas savaip geidžia manyti.

Netikusi ir vienpusinė kritika — tai tik vanduo priešininko maluuui. Tokiu vandeniui išrodo ir knygutė „Krituliai švietos bei abrozai“ kame su amerikonišku atvirumu išpaveiksluota ta sunki našta kryžiaus, kurią žmonija velka. Sako, juog ši knygutė buvo pasklidusi ir į ramią mūsų Lietuvą ir nekurie kunigai tiesiog naudojoji iš jos, parodydami niekystę visokių bedievių. Be jokio abejo, galėjo turėt pasisekimą.

Knygutėje „Pamatai tikėjimo“, išleistoje J. Ilguno liko surinkti visi užmėtinėjimai,

visa kritika Naujo ir Seno Įstatymo, dogmatų apie Traicę, apie atpirkimą svieto ir tt. Prie gerųusių šios knygtės galima prirokuoti tai, juog ten nėra jokių šanksmų ar aimanavimų prieš nedorybę kunigijos, bet užsiganėdinta vientik gana ramiu parodymu savo budo manymo. Pabaigoje knygtės stengiasi uždėti naujus pamatus tikybos. Ateinanti gyvenimą autorius remia ant vilties, tos palinksmintojos svieto: „Gal pasimatysme dar“, bet jeigu esame nemarus, tai „dalykas gamtos, ką priguli nė nuo biblijų, nė nuo Kristaus, nė nuo kunigų ar tikėjimo“ (44). Turinį knygelės „Gyvenimas Jezaus“ išleistos tos pačios rėdystės „Kardo“ galima įspėti.

Tokiu budu priversti rašiniai užpildinėja ne tik ant pačios dvasiškijos už jos netikusius darbus, bet stoja tiesiog priešais jos buseną, kuri ikišiol laikosi tik ant nesusipratimo žmonių; jie drįsta net žmonijai parodyti naujus takus, kame ji gali rasti tikrą tikybę. Ar jie klysta ir kame klysta, tai nėra dar mano siekiu aiškinti. Kaslink knygtės „Parmazonas arba Baisingumas Dievo rustybės“, tai nors savo laike apie ją buvo duotas gana prilankus atsisaukimas, vienok negalime užtylėti jos nekurių negerųusių. Aprašinėdams puotą kunigijos, autorius nesigaili skaisčių dažų nubruožimui netikusių darbų įvairių kunigų teip, juog net laikus inkvizicijos su jos siekais čia priveda; kas svarbiausia, darbas atskirų kunigų pas jį dažnai lieka apšauktas arba suprantamas, kaipo darbas visos kunigijos — tai jau visai netinka; pagaliaus, juokai iš pasinaudojimo juosletės šv. Antano, kaip ir kiti — yra šurkštus juokai, užgaunantieje tiesiog mūsų pačių nuomonių apie savo tautiečius . . .

Nereikia užmiršti, juog visa dvasiškija nėra visai kokia ten nepersimainoma institucija. Ir čion su laiku atsiranda įvairumas, įvairios pakraipos, įvairios simpatijos. Tegul ant mūsų žemės jis yra silpnas — kitur, Prancuzijoje, paveizdan jis jau smagiai išbujojęs, bet ir čia mes regime jau tautiečius, tėvynainius, kurie savo budu tarnauja tautai. Kylant šviesai ir mokslui, kylant nuolat aštresniai kovai už buvį, kurioj krinta visi silpnieje ir nuvargintieje, ir dvasiškija su panaujintais įrankiais turės stoti į eilę drange su kitais į kovą už geresnę politišką ar visuomenišką tvarką. Jokia „politika“ aukštesniųjų, kuri stengiasi sulaikyti nuošaliai visus dvasiškus vadovus nuo visų kasdieninių reikalų ar vargų, pakišant jiems vientik rūpestį apie tikėjimiską gerovę, čion negelbės. Naujas gyvenimas veržiasi su savo reikalais ir čion, ką liudyja tarp kitko nors popiežiaus

bula „Rerum novarum“, o da labiaus paskesnis išsizadėjimas tokio pirmo žingsnio. *Beržynas.*

Korespondencijos.

Vilnius. (Daleistas pranešimas.) Nesutikimai ir vaidai Vilniaus lietuvių su savo Vyskupu Zveravyčiu tapo pagaliaus patvirtintais išleistame nesenei Vilniuje atsisaukime. Yra tai pranešimas p. Donato Malinaucko, kuriame patilpo paduotas lietuvių prašymas Vilniaus vyskupui, jo atsakymas ir trumpas atsisaukimas paties pranešėjo apie tą atsakymą. Visas šis pranešimas tapo atspausstas maskoliškai ir lietuviškai lietuviškomis raidėmis su daleidimu Vilniaus cenzuros. Tai pirmas nuo 65tų metų atspausstas lapelis lietuviškai ir daleidus jį. Kaip girdėti, censura labai gailėjusi ir net norėjusi panaikinti tą lapelį, bet buvo jau pervėlu — jis iš spauštuvės buvo jau atimtas ir išsiuntinėtas po Lietuvą. Reikia žinoti, kad vyskupas Zveravyčius tikrai norėjo kaip nors „užmigdyti“ maldavimus lietuvių ir visados stengiasi užlaikyti visą klausymą paslaptoje, vien tik rybose asabiškų pasišnekėjimų. Jis nepriėmė surašyto prašymo su parašais, jis ilgai nieko nenorėjo atsakyti „ant popierio“, idant nebutų kokio nors dokumento ir padarė tai tik tuomet, kuomet aiškiai buvo pasakyta, kad ant jo bus skundai, jeigu jis nieko neatsakys. Laikyti viską paslaptoje, veidmainiauti akise lietuvių ir skelbti visokius niekus už akių — tai buvo geriausia politika visos Vilniaus kapitulos ir jo vyskupo, kuriam ši politika tiesog buvo „kryžium“ kaip jis vadina lietuvišką klausymą. Tiesa, pasirodžius atsisaukimui Cirtovto apie tai, kad lietuviams nereik duoti valios, ir mūsų vyskupas buvo įgavęs drasumą, bet dabar jis pradėd atsiliepti, tarsi pirmą sykį apie maldavimą lietuvių girdys. Negu sako, užginta lietuviškai giedoti? Negu lietuviai netur Vilniaus bažnyčiose lietuviškų pamokslų? Jeigu šie atsiliepimai tikrai teisingi, jeigu tai ne melas, tai galima sakyti, kad mūsų vyskupas itin geras politikas ir nebereikalo gal eina šnekos, kad jį iškels ant arcivyskupo. Šis pranešimas, kuris pagal savo turinį tiesiog panieši į proklamaciją, aiškiansiai mums parodo, kaip svarbi yra mūsų rašliava, kaip svarbus yra spinduliai šviesos, kurie kaip kada apšviečia paslaptis mūsų gyvenimo. Jeigu mes turėtume daleistą spandą, tai ir viso klausymo apie bažnyčią nebutų buvę toje formoje, kaip šiandien — mes jau senėi butume apturėję, kas mums prigul, o dabar prisėina vis vėsti politika.

— 2oj ir 3ioj dien. rugsėjo Vilniuje atsi-
buvo antras viešas susirinkimas „Ukiškos

Vilniaus draugystės.“ Tarp kitko liko nuspręsta maldauti valdžią apie įrengimą Vilniuje augstosios mokslinės gospadorystos. Bet plačiau apie tai pakalbėsime kitą kart.

Petraitis.

A. a. Antanas Kriaučunas.

Pabaigoje Birželio mėnesio šių 1900 metų Tvoruose netoli Varšavos pasimirė Antanas Kriaučunas, kuris per keletą metų buvo sudžia Starapolės gmino sudo. Gimė jisai Iľguvos parapijoje, buvo leistas tėvų į Suvalkų gimnaziją, kurią pabaigęs iškeliavo į Maskvos universitetą, kur 1890 metuose pabaigė juridiską skyrių. Nuo pabaigimo a. a. Antanui priteko daug vietų pamatyti ir visokių vargų pritirti. Žinoma jūg, kaip sunku yra pas mus mokslus pabaigus pradėti gyventi. Tai-gi, a. a. Antanas, bandė Kaune advokato pagelbininku duoną pelnyt, paskui prisirašė prie Starapolės teisdarių susivažiavimo ir gavo sekretoriaus pagelbininko vietą, paskui buvo Pustelninkuos gmino sudo raštininku, paskui Šakiuose kamarninku ir ant galo pagalios buvo po kelias eiles paskirtas ant gmino sudžios Starapolėje. Ant tos vietos ir amžį savo pabaigė.

Jis buvo angšto mokslo, tvirto budo ir puikiai suprato savo tarnystos dalykus. Ne kartą buvo kalbinamas valdžios keltis į Maskoliją ant augštesnės vietos. Bet a. a. A. Kriaučunas niekad netiko ant to, nenorėdamas bėgti iš savo tėviškės Lietuvos. Lietuviškai jisai rašė mažai, tik kelias korespondencijas į „Ukininką“, ale užtai daug jis yra prilaikęs lietuvių savo taktiškū pasiėlgimū, žodžiu ir pačiu savo buvimu Lietuvoje.

A. a. Antanas yra tikras brolis Jono Kriaučūno, žinomo kankintinio už lietuvių.

Rugienius.

A. a. D-ras Antanas Lingis.

Vėl turime pranešti liudną naujieną — apie vidurvasarį šių 1900 metų užbaigė savo gyvenimą d-ras A. Lingis, kurio straipsniais ne sykį teko Ukininko skaitytojams gėrėtis. Jo plunksnai priguli apysaka „Vargaitienė“, atspaudinta „Varpe“, ir apysakėlė išėjusi anais metais, kaip priedas prie Ukininko, po vardu Kas kaltas. Jis teipos-gi, bebūdamas tuomet Starapolėje, parašė į Ukininką 1897 metų puikią juokingą korespondenciją apie žinomo žandarū Vonsiacko darbus. Ta korespondencija buvo išversta į vokiškū laikraščius, iš kurių perėjo į kitų tautų laikraščius ir visą srietą aplėkė. A. a. Antanas turėjo labai lengvą plunksną, ypač jam sekėsi

apysakėlės, kurių jis paleido per Varpą, Ukininką ir Kalendorius keletą, bet vardų jų aš neatmenu. Pasirašydavo jisai po savo darbais daugiausiai — Velioniškis.

Trumpas buvo gyvenimas to mūsų draugo, nes numirė ne ką viršaus per 30 metų tūturėdamas. Gimė jisai bene Sintautų parapijoje Naumiesčio pavieto Suvalkų gub.

Mokslus išėjo Starapolės gimnazijoje ir Maskvos universitete. Pastojęs gydytoju išspradžių apsigyveno Maskolijoje, kaip „zemstvos“ daktaras, iš ten pargrižęs apsi-tojęs buvo tulą laiką Starapolėje. Iš čion vėl buvo iškeliavęs į „zemstvos“ daktarus Tulos gubernijos. Jau tenai bebūdamas apsirgo, pargrižo pas tėvus (į Gižų parapiją, Starapolės pav.) ir čionai numirė. *Klevelis.*

Lietuviškos Gramatikos reikaluose.

Brooklyno seimas 1896 m. nutarė apgarsinti konkursą ant parašymo lietuviškos gramatikos. Konkursas tapo apgarsintas, bet ent jo niekas iš pradžių neatsiliepė, nepaisant net ant privatiškū laiškū, rašytū į Europą pas lietuviūs inteligentūs. Už poros vienog metų prisiuntė savo gramatikas p. Giežnas (iš Brooklyno) ir kun. P. Saurusaitis. Abidvi neatsakė sąlygoms konkurso ir likosi at-mestos. Pernai vasarą apsiėmė parašyti lietuvišką gramatiką studentas Philologijos Karaliaučiaus universiteto, p. V. Gaigalas. Iš prisiųstos vienog mums pradžios matyt buvo, kad gramatika bus per plati, per moksliska, o mes norėjome turėti gerą, bet trumpą gramatiką, tinkančią mūsų mokslainėms. Apie tą patį laiką gavome iš Lietuvos nuo P. A. litografuotą „Gramatikėlę su prašymu, kad jeigu nepripažintumeme jam paskirtos premijos (100 dol.), tai nors atspausdintumeme „Gramatikėlę“ savo kaštais. „Gramatikėlė“ vienog irgi netiko konkurso sąlygoms. Tada P. A. apsiėmė pertaisyti pagal mūsų reikalavimus savo veikalėlį ir parsikvietė į pagelbą specijalistą — filologą. Gramatika bus pritaikinta praktiškiems siekiams, t. y. ji tiks pradėdamose mokyklose vaikams mokyti, tiks teip-gi ir inteligentams, norintiems pasimokinti teisingai lietuviškai rašyti.

Pradžioj yra gana platus skyrius apie garsus ir raides. Toliaus visos kalbos dalys yra gana plačiai aprašytos, terminai visur lietuviški ir dėl lengvesnio supratimo tiems, kurie mokinios svetimų kalbū gramatikas, yra paduoti ir lotyniški terminai. Daugiausiai vietos užima pronominais, verbais, prae-positiones ir conjunctiones, nes tenai yra kuodaugiausiai pavyzdžių, iš kurių galima lengviau suprasti, kaip iš įstatymū, kada ir kaip ką vartoti; užvis daugiau yra pavyzdžių prie

participijų, praepositiones ir conjunctiones, nes tuose dalykuose daugiausiai klysta žmonės, taikindamies prie konstrukcijų svetimų kalbų. Ant galo yra šiek-tiek pasakyta ir apie sakinio dalis.*)

Tėvynė Nr. 11.

*) Konkursinė gramatika jau paduota į spaudą. Red.

Laiškai į Redakciją.

I.

Garbingas rėdytojaui! Mano straipsnyje, patilpusiame Nr. 7, 8 ir 9 „Ukininko“ 1899 m., radau nekurias atmainas, ant kurių norėčiau čionai nurodyti. Tamista perkeitė vardą „Triniata“ į „Trainaitis“, vienok reikia atsiminti, kad vienlaikiniai metraščiai Volyrijos, Alnpeke ir truputį paskesnis Dusbargas vadina tą kunigaikštį Trineta, Treniata, Traniata, Trinota, ir tik Lenkų metraščiai Dlugošas ir Strykovskis, gyvenusieji 200-ais su viršum metų vėliaus, vadina jį Trojnat ir Strojnāt. Beabejonės turime remtis ant vienlaikinių metraščių Rusų ir Vokiečių, o ne daug paskesniųjų Lenkų ir rašyti Triniata, o ne Trainaitis. Vardas lietuviškos gėntės „Jatviai“ pavirto kas-žin kam į „Latviai“, nors gana aiškiai buvo rašyta. Mėgino vadinti tą gėntę Getviai, Getvingi, Juodvyžiai, Juodvėšiai, Juodvežiai; neradamas išiegos iš tų visų vardu, įtvėrius iš pradžių net išmetęs tą vardą iš straipsnio, bet nenorėdamas padaryti istoriškos klaidos, rašiau Jatviai (Jatvis, Latvis, Nadruvis, Lietuvis; russ. Jatviaz, Jatviez, Lotyš). — Mindaugas persivertė į „Mindaugis“; teisybė, atmaina nedidelė, bet ir ji turėtų būti paremta. Jei rašiau Mindaugas, tai rėmiaus ant Rusų metraščių, kurie vadina jį Mindovg, o vardus, pasibaigančius ant is, rašo tankiai Troideni, Troidenij, Kestuti, -ij, iš kur išeina Traidėnis, Kėstutis, bet Mindovgi ar Mindovgij niekur nerandame. — Vieton „karė“ pertaisyta „karas“ nors Kauno gub. sakoma karė, žodis nėkiek neblogesnis už „karas.“ — Jei nurodymai mano būtų pripažinti už teisius, tai prašyčiau atitaisyti per „Ukininką“ ar „Varpą“ padarytas atmainas, ypač iš „Latvių“ atsakančiose vietose atšaukti „Jatviai“, jeigu guodotinas rėdytojas pasilikytų prie savo nuomonės, tai meiliai prašyčiau nurodyti man priežastį įvykusių straipsnyje atmainų.

Mykolaitis.

II.

... „Tamista rašai, kad „Baudžiava Lietuvoje“ nuvažiavo į Ameriką. Geriau būtų, kad „Kantai“, antrapoliški banaliukai ir

filologiškai tyrinėjimai keliautų į užmarę, pasiėmę dar su savim gaspadoriškus straipsnius“...
D.

III.

... „Rašte „Gili Senovė“ turi būti paveikslėliai, bet prie rankraščio jų nėra ir nežinia, iš kur paveikslėliai turi būti pasemti. Negerai daro tuli raštininkai, ką daro komplikacijas iš svetimų raštų ir neparodo šaltinio“...
Š.

Nuo Redakcijos. Minėtos atmainos rankraštyje „Mindaugis“ tapo padarytos D-ro Kudirkos. Ant kokių pamatų jis rėmėsi teip darydamas, nežinia. Butų malonu, kad šį klausymą išrištų koks kalbos žinovas.

Antrą laišką talpiname, kad parodyti, kaip tuli iš mus tautiečių supranta mus laikraštinkystės užduotis

Naujos knygos.

Catalogue des livres Lithuaniens*) imprimés de 1864 a 1899 hors de Russie ou les impressions lithuaniennes sont interdites. Paris impremerie A. Reiff 1900, in 8° p. 28. Preke 25 kap.

A. Lietuvis. L'oppression russe en Lithuanie. Paris. Edition de l'Humanité Nouvelle, 1900, in 8° p. 7.

Wilhelm Gaigalat. Die Wolfenbütteler litauische postillenhandschrift aus dem jahre 1573. Erster teil: Einleitung und lautlehre. Inaugural-dissertation der philosophischen fakultät zu Königsberg i. Pr. Tilsit 1900, in 8° pp. 57.

*) Tą katalogą galima gauti „Varpo“ ir „Ukininko“ red.

Atsakymai.

Kėkštūni. Pluoštą eilių gavome, bet da nespėjome peržiūrėti.

Pagrاندžiui. Straipsnyje „Luomų antagonizmas“ ant p. 4 praleista 2 eilutės, citata iš Werner Sombart'o apie tai, kas tai yra istorija.

Adresai „V-po“ ir „U-ko“ administracijos.

1. Redaktorius: Herrn J. Lapinas, Goldschmiedestr. 8, Tilsit.

2. Kasierius: Herrn D. Saunus, Rokaiten per Neukirch, Ostpr.

3. Knygininkės: Frl. M. Saunus, Rokaiten per Neukirch, Ostpr.

Turiny.

Emigracija ir lietuviškos spaudos uždraudimas. — „Ukininko“ sukaktuvėms. — Kova, drama iš trijų veikmių (Užbaiga). — Luomų antagonizmas. — Kritika ir peržvalga raštų. — Korespondencijos. Vilnius. — A. a. Kraučūnas. — A. a. D-ras Antanas Lingis — Lietuviškos Gramatikos reikaluose. Laiškai į Redakciją. — Naujos knygos. — Atsakymai.